

A. ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Εισαγωγή

Το ΠΑΣΟΚ, ένα κίνημα ανοικτό στη διαφορετικότητα, αγκάλιασε από την πρώτη στιγμή τους μετανάστες και προσπάθησε να βοηθήσει στην ομαλή τους ένταξη στην ελληνική κοινωνία. Την περίοδο της **διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ** έγιναν σημαντικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Η πρώτη προσπάθεια «**νομιμοποίησης**» εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών πραγματοποιήθηκε με την έκδοση δυο Προεδρικών Διαταγμάτων το 1997 και τη χορήγηση, σε ένα σημαντικό αριθμό αλλοδαπών εργαζομένων, της «**πράσινης κάρτας**». Ουσιαστική τομή ωστόσο επήλθε με το νόμο 2910/2001 όπου για πρώτη φορά καταβλήθηκε μια προσπάθεια επεξεργασίας μιας ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής. Η πολιτική αυτή προνοούσε για τα ζητήματα της εισόδου, της άδειας εργασίας, της παραμονής, της οικογενειακής επανένωσης, της εκπαίδευσης, της ασφάλισης και της χορήγησης ιθαγένειας με πολιτογράφηση, ενώ προέβλεπε μια διαδικασία «**νομιμοποίησης**» των μεταναστών οι οποίοι διέμεναν δίχως νομιμοποιητικά έγγραφα στην Ελλάδα. **Ο νόμος είχε κενά, αλλά το πρώτο κρίσιμο βήμα έγινε.**

Η πολιτική της Νέας Δημοκρατίας

Η σημερινή κυβέρνηση προσπάθησε ανεπιτυχώς να αφήσει το στίγμα της στη μεταναστευτική πολιτική της χώρας με την υιοθέτηση των νόμων 3386/2005 και 3536/2007. Αυτό όμως το οποίο κατάφερε και καταφέρνει επιτυχώς είναι άλλοτε με τις ανορθόδοξα εφαρμοζόμενες πολιτικές και άλλοτε με την απουσία οποιασδήποτε μορφής πρόνοιας να εκθέτει διεθνώς τη χώρα μας και να επιτείνει την ταλαιπωρία των μεταναστών. **Καταγγελίες για κακομεταχείριση λαθρομεταναστών με «αποτρεπτικές» μεθόδους οδηγούνται στο αρχείο, απαγωγές παραμένουν έως τώρα ανεξιχνίαστες, ρατσιστικές επιθέσεις σε βάρος των δυστυχών**

συνανθρώπων μας παραμένουν ατιμώρητες ενθαρρύνοντας την επιθετικότητα ακροδεξιών ομάδων, μια ολόκληρη πόλη, η Πάτρα, βασανίζεται από την αδυναμία της κυβέρνησης να δώσει μια λύση στις χιλιάδες μεταναστών που στοιβάζονται στο λιμάνι, ο πληθυσμός της Άρτας παρακολουθεί έκπληκτος μετανάστες να αντιμετωπίζονται ερήμην της κυβέρνησης ως πραγματικοί σκλάβοι. Σε όλα αυτά, εάν προσθέσουμε την απουσία οποιασδήποτε σοβαρής πολιτικής για μια πραγματική και αποτελεσματική κοινωνική ένταξη, τη γραφειοκρατία και τις καθυστερήσεις κατά την έκδοση ή την ανανέωση των καρτών διαμονής και, τέλος, την αντιμετώπιση της δεύτερης γενιάς των μεταναστών ως ένα θέμα ήσσονος σημασίας, θα σκιαγραφήσουμε το τοπίο της μεταναστευτικής πολιτικής της χώρας και θα προσδιορίσουμε το δημιουργό της.

Η πολιτική μας για τους μετανάστες

Η λέξη μετανάστης είναι συνδεδεμένη στην ελληνική κοινωνία με το φτωχό, τον επαίτη, το σκληρά δοκιμαζόμενο και εργαζόμενο αλλοδαπό. Προφανώς αγνοούμε τους επιτυχημένους αλλοδαπούς επιστήμονες, τους καλλιτέχνες, τους επιχειρηματίες οι οποίοι έχουν συμβάλει και συμβάλουν στη θετική κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική διάσταση της χώρας.

Το ΠΑΣΟΚ έχει εμπράκτως αποδείξει μέσα από τις πολιτικές που εφάρμοξε ως κυβέρνηση και από τις θέσεις που πρεσβεύει ως αντιπολίτευση ότι διαθέτει μια πολιτική που αφουγκράζεται την ελληνική κοινωνική πραγματικότητα, ότι δεν τιμωρεί τη διαφορετικότητα αλλά ότι αντιθέτως τη θεωρεί ως ένα στοιχείο εμπλουτισμού της ελληνικής κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής του τόπου. Θεωρεί τη μετανάστευση ως κινητήριο δύναμη και ως λύση σε πολλά σημερινά αδιέξοδα και όχι την αιτία δεινών και αγκυλώσεων της ελληνικής κοινωνίας. Οι προτάσεις που έχει καταθέσει ανταποκρίνονται στα κελεύσματα της εποχής, στις ανάγκες της κοινωνίας για δικαιοσύνη, ευημερία και προοπτική, στις απαιτήσεις του

ανταγωνισμού για μια δυναμική οικονομία. Έχει οργανώσει ένα συνεχή και ειλικρινή διάλογο με τους μετανάστες, γνωρίζει καλά τις ανησυχίες τους και τους προβληματισμούς τους. Τους έχει δεχτεί στους κόλπους του και ενθαρρύνει τη μεγαλύτερη και μαζικότερη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας. Στο πλαίσιο αυτών των αρχών έχουμε καταθέσει και έχουμε δεσμευτεί να εφαρμόσουμε τις ακόλουθες προτάσεις :

Οι είκοσι προτάσεις μας

- Θεσμοθέτηση μιας **ήπιας και αποτελεσματικής κοινωνικής ένταξης** μέσω ενός πλήρους ανθρωποκεντρικού κανονιστικού πλαισίου.
- Θεσμοθέτηση του **δικαιώματος ψήφου στις τοπικές εκλογές** για όσους αλλοδαπούς έχουν συμπληρώσει πέντε χρόνια νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα.
- Θεσμοθέτηση της **χορήγησης ελληνικής ιθαγένειας** στους αλλοδαπούς 2^{ης} γενιάς.
- Εισαγωγή στα σχολεία της **διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας** των κύριων χωρών προέλευσης, με έμφαση στην προσχολική ηλικία.
- Ειδική **αιτιολόγηση** σε κάθε περίπτωση της άρνησης της Διοίκησης να χορηγήσει ή να ανανεώσει άδεια διαμονής καθώς και θεσμοθέτηση της δυνατότητας δικαστικής προσφυγής κατά της απορριπτικής απόφασης της Διοίκησης.
- Θεσμοθέτηση ενός **κρατικού μηχανισμού για τη στήριξη της μεταναστευτικής πολιτικής** και στελέχωσή του με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό.
- **Ενιαία άδεια διαμονής** για παροχή εξαρτημένης και ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας.
- Θεσμοθέτηση της **κλιμάκωσης των συνεπειών της εκπρόθεσμης υποβολής αίτησης χορήγησης ή ανανέωσης άδειας διαμονής**.
- **Δυνατότητα αλλαγής εργοδότη, κατηγορίας επαγγέλματος, ειδικότητας**

και ασφαλιστικού φορέα χωρίς χρονικούς περιορισμούς.

- **Προστασία του ασυνόδευτου και θύματος σωματεμπορίας ανήλικου αλλοδαπού** καθώς και μέριμνα κατά τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης και του επαναπατρισμού του ανηλίκου.
- Βελτίωση του καθεστώτος χορήγησης **άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους**.
- Βελτίωση του καθεστώτος του **επί μακρόν διαμένοντος**.
- **Επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών** στα πλαίσια της μεταναστευτικής πολιτικής.
- **Προστασία των θυμάτων σωματεμπορίας**. Επικύρωση της Συνθήκης του Παλέρμο και εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας για τα θέματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων (trafficking) και δυνατότητα επιλογής από το θύμα του εθελοντικού επαναπατρισμού ή της εγκατάστασης στην Ελλάδα.
- Βελτίωση του συστήματος **ελέγχου εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των εργοδοτών** ως προς την υποχρέωσή τους να ασφαλίζουν τους αλλοδαπούς.
- **Πάταξη της αδήλωτης εργασίας και της εισφοροδιαφυγής** των εργοδοτών με ενίσχυση του θεσμού της Επιθεώρησης Εργασίας.
- Βελτίωση των **διοικητικών μηχανισμών** και ενίσχυσή τους με τη δημιουργία Γενικής Γραμματείας Μεταναστευτικής Πολιτικής, με τη στελέχωση των ΚΕΠ με υπαλλήλους με γλωσσική επάρκεια να εξυπηρετούν τους κύριους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και με τη θεσμοθέτηση του Συμβουλίου των Αλλοδαπών στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης κατόπιν εκλογών μεταξύ των μεταναστών του δήμου ή της κοινότητας. Παρόμοια πρόβλεψη και για τα κύρια ασφαλιστικά ταμεία (ΙΚΑ, ΟΓΑ).
- Πρόνοια για **βασική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη** στους μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα.
- Διακρατικές συμφωνίες για την **κατοχύρωση ασφαλιστικών δικαιωμάτων** και για την αποφυγή διπλών ασφαλιστικών εισφορών για τη συνταξιοδότηση και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
- Διεύρυνση των **όρων νομιμοποίησης** των παράνομων μεταναστών.

B. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η συνεισφορά των μεταναστών στην Ελληνική Οικονομία

Η θετική συνεισφορά των οικονομικών μεταναστών στην Ελληνική οικονομία και στο ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα προκύπτει από μια σειρά στοιχείων που έχουν κατά καιρούς δημοσιεύσει έγκριτοι φορείς και τα οποία δεν τύχει αμφισβήτησης.

- **Η συμβολή των μεταναστών στο ΑΕΠ**

Μια προσέγγιση για την άμεση **επίπτωση των οικονομικών μεταναστών στο ΑΕΠ** (Μητράκος, 2007), χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι δευτερογενείς και έμμεσες επιδράσεις, ανέρχεται για το 2004 στο 2,3% έως 2,8%. Το ποσοστό αυτό είναι εξορισμού μια υποεκτίμηση εφόσον δεν περιλαμβάνονται στη μελέτη οι ροές της προστιθέμενης αξίας από την εργασία των μεταναστών. Ιδιαίτερη αξία έχουν και τρία βασικά μεγέθη από τη μελέτη αυτή: οι ακαθάριστοι μισθοί των μεταναστών στο σύνολο της οικονομίας ως % στο ΑΕΠ (34.5%), η συμμετοχή μεταναστών στην απασχόληση (10.2%) καθώς και η σχέση των μέσων αποδοχών Ελλήνων και μεταναστών (0.72). Όσον αφορά την κατανάλωση των μεταναστών στο επίπεδο του νοικοκυριού αλλά και τις επενδύσεις σε κατοικίες η πρώτη αγγίζει τα 3,5 δις € και η δεύτερη ξεπερνά το 0,5 δις €.

- **Η συμβολή τους στο εργατικό δυναμικό**

Σύμφωνα με μελέτη του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής (2006) **το 10,2% του απασχολούμενου δυναμικού της Ελλάδας είναι μετανάστες**. Η συμβολή αυτή είναι σημαντική τόσο για τα Ελληνικά νοικοκυριά, με άμεσο τρόπο σαν εργοδότες, όσο και για ορισμένους οικονομικούς τομείς με ελλείψεις προσωπικού. Ένα μεγάλο ποσοστό, κυρίως γυναικών, απασχολείται στον κλάδο των

ιδιωτικών νοικοκυριών (οικιακοί βοηθοί) και τον τουρισμό (ξενοδοχεία και εστιατόρια). Ακολουθούν οι κατασκευές, ο πρωτογενής τομέας (αναζωογόνηση της υπαίθρου) και οι μεταποιητικοί κλάδοι.

- **Σενάριο : αποχώρηση μεταναστών από την Ελλάδα**

Στα πλαίσια της διερεύνησης από το ΙΜΕΠΟ για τη μετανάστευση στην Ελλάδα αναπτύχθηκε ένα σενάριο το οποίο αφορά στο **τι θα γινόταν αν έφευγαν όλοι οι μετανάστες από την Ελλάδα. Εκείνο που προκύπτει είναι ότι θα έμεναν 200.000 κενές θέσεις εργασίας, από τις οποίες οι Έλληνες θα κάλυπταν μόνο τις 5.000.** Άρα οι μετανάστες δεν καλύπτουν μόνο θέσεις, αλλά δημιουργούν δευτερογενείς θέσεις εργασίας. **Για παράδειγμα, στα σχολεία από το νηπιαγωγείο μέχρι το λύκειο υπάρχουν 108.000 παιδιά μεταναστών. Εάν έφευγαν θα έμεναν κενές 3600 τάξεις των 30 ατόμων και αντίστοιχα 3600 άνεργοι Έλληνες εκπαιδευτικοί.**

Στην έρευνα των Κόντη, Μητράκου και Ζωγραφάκη αποτυπώνεται πως μια φυγή των μεταναστών από την Ελλάδα θα σήμαινε υποχώρηση του ΑΕΠ άμεσα κατά 1,5% αλλά και απώλεια θέσεων εργασίας για τους Έλληνες της τάξης των 100.000 θέσεις (παράλληλα με τις δεκάδες χιλιάδες στις οποίες απασχολούνται μετανάστες) αλλά και θα μειώνονταν τα πραγματικά εισοδήματα των Ελληνικών νοικοκυριών και κυρίως των φτωχότερων. Από την άλλη πλευρά, μια μελλοντική αύξηση των μεταναστών στην Ελλάδα κατά 200.000 άτομα, θα συνεπάγεται περαιτέρω αύξηση του ΑΕΠ κατά 0,7%, μείωση των τιμών κατά 2%, βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών, δημιουργία 25.000 θέσεων εργασίας για Έλληνες και 100.000 για τους μετανάστες.

- **Επιπτώσεις της παράνομης μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία**

Σύμφωνα με μια μελέτη για τις επιπτώσεις της παράνομης μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία (Sarris & Zografakis 1999), η μετανάστευση οδήγησε σε μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος μονάχα σε δύο ομάδες νοικοκυριών μεταξύ των δεκαπέντε που περιλαμβάνονταν στο μοντέλο ανάλυσης. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι περισσότερο από τα 2/3 του πληθυσμού επωφελείται οικονομικά από

την παρουσία των μεταναστών. Στο ίδιο άρθρο επισημαίνεται ότι η απασχόληση 100 μεταναστών σε εργασίες που δεν αποδέχονται οι Έλληνες, δημιουργεί περίπου 70 θέσεις εργασίας για τους τελευταίους. Σε ένα διαφορετικό παράδειγμα αναφέρεται πως εάν οι οικονομικοί μετανάστες είναι 100 και οι 60 από αυτούς εργάζονται σε δουλειές που δεν θέλουν οι Έλληνες, ενώ οι 40 μετατοπίζουν Έλληνες, τότε, η μεταβολή της απασχόλησης θα είναι η εξής: Οι 60 μετανάστες που εργάζονται σε δουλειές που δεν θέλουν οι Έλληνες, δημιουργούν $60 \cdot 70\% = 42$ θέσεις εργασίας για Έλληνες, ενώ οι 40 μετατοπίζουν Έλληνες. Άρα η παρουσία των μεταναστών στην Ελλάδα μεταβάλλει την απασχόληση κατά +2%.

- **Η συμβολή των μεταναστών στο ασφαλιστικό σύστημα**

Στην έρευνα του ΕΚΚΕ η Συμεωνίδου επισημαίνει πως η σχέση ασφαλισμένων προς συνταξιούχους μειώθηκε από 2,46 το 1990 σε 1,79 το 2005. Χωρίς τη μετανάστευση η αναλογία αυτή θα ήταν ακόμη χαμηλότερη ενώ **υπολογίζεται ότι το 1 εκατομμύριο μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα καταβάλλουν το 11% των εισφορών που εισπράττουν τα ασφαλιστικά ταμεία**. Σε κάθε περίπτωση, οι μετανάστες ήδη ενισχύουν το ασφαλιστικό σύστημα στην Ελλάδα και ιδιαίτερα το ΙΚΑ, στο οποίο ασφαλίζονται περίπου 500 χιλιάδες μετανάστες, καθώς στηρίζουν οικονομικά το σύστημα χωρίς ακόμα να λαμβάνουν συντάξεις (όπως συμβαίνει αναλόγως και με περισσότερους από 100.000 μετανάστες στο ΤΕΒΕ και τον ΟΓΑ), με πρόβλεψη για τη λήψη συνταξιοδοτικών παροχών μετά το 2025

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, **το 80% των μεταναστών βρίσκονται σε εργάσιμη ηλικία (15-64)** σε αντίθεση με το 68% των Ελλήνων, ενώ **το ποσοστό εκείνων που εργάζονται φθάνει το 94%**. Με βάση τα παραπάνω, τα περιθώρια ενίσχυσης των ταμείων είναι σημαντικά. Το ποσοστό ανασφάλιστων μεταναστών είναι πολύ υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό των Ελλήνων ενώ επίσης καταβάλλουν πολύ λιγότερες εισφορές (13 ένσημα έναντι 18 του μέσου μισθωτού και 25 της πλήρους απασχόλησης). Η ένταξη μεταναστών στη επίσημη αγορά εργασίας σημαίνει όχι μονάχα περισσότερες ασφαλιστικές εισφορές αλλά και περισσότερα φορολογικά έσοδα. Σύμφωνα και με

πρόσφατη έρευνα του αρμόδιου υπουργείου εκτιμάται ότι 4 στους 10 εργαζομένους είναι ανασφάλιστοι γεγονός που αυξάνει περαιτέρω την εισφοροδιαφυγή.

Σύμφωνα με μελέτη των ΕΚΚΕ - ΙΜΕΠΟ (2005) οι νόμιμοι μετανάστες ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ (346.070 άτομα) απέδωσαν εισφορές οι οποίες ανήλθαν στα 887 εκατ. € δηλαδή κατά μέσον όρο 2.563 € ετησίως ανά εργαζόμενο μετανάστη. Με βάση τα στοιχεία του ΙΚΑ για το ίδιο έτος, οι τρεις πρώτες σε πληθυσμό μεταναστών οικονομικές δραστηριότητες για τις οποίες καταβάλλονται εισφορές είναι η οικιακή απασχόληση, η οικοδομική δραστηριότητα καθώς και τα ξενοδοχεία με τα εστιατόρια.

Σύμφωνα με την έκθεση του Πρώην Γ.Γ. του ΟΗΕ Ανάν (Μάρτιος 2006), οι μετανάστες σε όλο τον κόσμο φαίνεται να ενισχύουν την τάση κοινωνικής εξέλιξης των αυτοχθόνων, προσθέτουν στην τοπική τεχνογνωσία, και δημιουργούν νέους δυναμικούς κλάδους οικονομικής ανάπτυξης στο εμπόριο, τις τηλεπικοινωνίες, και τις μεταφορές, συμβάλλοντας στην εξωστρέφεια των οικονομιών των χωρών υποδοχής.

Γ. Μετανάστες και εγκληματικότητα

Η ξενοφοβική αντίληψη της δραματικής αύξησης της εγκληματικότητας λόγω της παρουσίας μεταναστών δεν επιβεβαιώνεται από τους αριθμούς καθώς η συνολική συμμετοχή των μεταναστών στους δείκτες εγκληματικότητας (10,8%) είναι αντίστοιχη του αριθμού των μεταναστών που ζουν στη χώρα.

Κατά την τριετία 2005 έως και 2007 (αν και η επίσημη κοινωνιολογική έρευνα βρίσκεται σε εξέλιξη) μέσα από την ποσοτική ανάλυση των επίσημων στοιχείων του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης η παραβατικότητα των μεταναστών φαίνεται να κινείται γενικά στα ίδια επίπεδα με αυτά των προηγούμενων ετών ενώ παρατηρείται αύξηση στις παραβάσεις που σχετίζονται με την πλαστογραφία και με την πνευματική ιδιοκτησία.

Οι μετανάστες, στη συντριπτική τους πλειονότητα, ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 18-44 ετών, από την οποία παντού και πάντα προέρχεται το 70% των εγκλημάτων. Κατά συνέπεια, **οι ενδεδειγμένες και επιστημονικά ορθές συγκρίσεις θα πρέπει να γίνονται με την αντίστοιχη ηλικιακή κατηγορία των γηγενών** και όχι με το σύνολο του πληθυσμού όπως συνηθίζεται. Ενώ είναι καλό να έχουμε υπόψη ότι:

- Ο πληθυσμός καταγγέλλει ευκολότερα τους αλλοδαπούς και τους λαθρομετανάστες δράστες, ακόμη και των μη σημαντικών εγκλημάτων.
- Ο εντατικός αστυνομικός έλεγχος της μεταναστευτικής κοινότητας έχει ως συνέπεια την αποκάλυψη περισσότερων εγκλημάτων συγκριτικά προς άλλες κοινωνικές ομάδες
- Η εγκληματικότητα των μεταναστών έχει μεγαλύτερη προβολή από τα ΜΜΕ, ενώ οι αλλοδαποί δράστες δρουν σε ξένο γι' αυτούς περιβάλλον που τους δίνει λιγότερες δυνατότητες κάλυψης και απόκρυψης με αποτέλεσμα την ευκολότερη σύλληψη τους συγκριτικά με τους ημεδαπούς